

Reuerendi Patris P. Hieremiæ Drexelii e Societate Iesu Opera omnia

Duobus nunc Voluminibus comprehensa, & libellis ante hac non editis
aucta ; Illvstrata, Indicibvs Moralibus, Locorum S. Scripturæ, Capitalium
Mysteriorum fidei, Rerum, & Concionum quouis anni tempore habendarum
; Congestis Et Compositis Methodo prorsus, alijs Auctoribus inusitata ; Sed
Theologis ...

Drexel, Jeremias

Antverpiæ, 1643

Cap. II. Rosa flava, seu lectio sacra.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77028](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77028)

ter opes, si liceat, monstrabit, si minus, in paupertate; si possit, in patriâ præcellat, si minus, in exilio: si possit, dux militiae, si minus, miles: si possit, firmus & integer, si minus, debilis, quamcunque fortem acceperit, aliquid ex illâ memorabile efficiet. Ferarum dormitores fœvissima animalia, elephantes, tigrides, leones jugum pati docent, imò ulque in contubernium imitant: ita prudens artifex omnia sibi mala attemperat, ut prolixi dolor, egestas, ignominia, & alia quæcunque horrenda, cum ad prudentem perveniunt, mansueta sunt, & profunt. Ita prudens in adversis & prosperis semper idem est, uti eadem est manus, & quæ in palmam extenditur, & quæ in pugnum constringitur. Eâ causâ Prudentem verè beatum hoc ratiocinio asserimus: Qui prudens est, & temperans est; qui temperans est, & constans est; qui constans est, & imperturbatus est; qui imperturbatus est, sine tristitiâ est; qui sine tristitiâ est, beatus est. Ergo Prudens beatus est, & Prudentia ad beatam vitam satis est.

ACTIONS PRUDENTIÆ.

1. Actio prudentiæ est triplex.
1. Actus Prudentiæ plerumque tres principales Theologi assignant. Primus horum est, *Consilium*; nam sine, ad quem tenditur constituto, voluntas intelligentiam impellit, ut ea viam inveniat, quâ ad finem illum perveniat. Socrates monet: *Fili, sine consilio nihil facias, & post factum non penitebis*. Sed præcipuum est, in me consilii. Nil interest, siue tuo, siue alieno consilio utaris: eo enim utendum est, & sæpe tutius alieno uteris quam tuo. Quocirca, quod Tobias jubet, *consilium semper à sapiente perquire*.
2. Alter Prudentiæ actus est *Judicium*: cum quis rationem init, quâ illud obtinendum sit quod humana Prudentia obtinendum cupit. Exempli causâ: Est, qui Castitatem amabat. Quis modus virtutis hujus assequenda? Judicium hos suggerit modos. Primus omnium est, nunquam potari. Alter, culos coërcere. Tertius, omnes ad lasciviam occasiones, malos socios, feminarum commercium, impuros libros, mensarum luxum amoliri. Quartus, præcandi ac lætandi studium conjugere. Quintus, diversis corpus rigoribus, præsertim inedia, exercere. Sextus, Sacramentorum usum identidem iterare. Septimus, Dei præsentiam & æternitatis præmii assidue cogitare. Arque hos tales modos *Judicium*, alter Prudentiæ actus, suggerit. Eadem in aliis virtutibus obtinendis ratio est.
3. Tertius Prudentiæ actus est, *Imperium*, cum intelligentia imperat voluntati, ut id, quod rectè judicatum est, illa exequatur studiosè. Augustinus de Prudentiâ mentionem injiciens: *Hujus, inquit, excubias, atque diligentissima vigilantia est, ne subrepente paulatim mala suasionem fallamur*. Et ad Hieronymum: *Certe hinc, perjuvant, inquit, qui unam virtutem habuerit, habere omnes, & omnes deesse, cui una defuerit, quod Prudentia nec ignava, nec injusta, nec intemperans potest esse. Prudentia doctrix morum, ordinatrix affectuum, moderatrix & antiqua victuorum, totius tutissimus Prudentia*.
4. Prioribus tribus Prudentiæ actibus jangendi sunt & isti. Homo Prudens scopulum illum, ad quem alter offendit, solertissimè declinat. Ipse pecudes locum fugiunt ubi lætæ sunt, viam non repetunt quæ in foveam deduxit; tenaces laqueos avis pæne capta prætervolat, rete piscis suspectum non innatat. Multo magis Prudentia cladibus alienis sit cautior, & inter mala non sua discit sapere. Imò quod plus est, Prudentia Christiana è malis omnibus cum suis tum alienis aliquid boni elicit, bene iis utendo. Hinc vetus ac verum verbum est: *Malis bene uti, nervus est Prudentiæ*.
5. Nobilissimum Prudentiæ opus est, potuisse nocere, sed noluisse. Quemadmodum stulti proprium est, non posse, velle tamen nocere. Mitissimus, sed & pru-

dentissimus David, nondum Rex, Regi Sauli, cuius insidiis assidue fatigabatur, sæpius nocere potuit, nunquam voluit. Potuisset capitali huic insidiatore & vitam adimere, si voluisset: sed quia Prudens fuit, constanter noluit: *Propitius sit mihi Dominus, inquit, ne faciam huic iniuriam*. Et quotquot illum ad hoc facinus instigabant, acriter sermone cohibuit. Nempe Prudentia est, posse, sed nolle nocere.

6. Prudentia simplicitatem non tantum non excludit, sed illi se sociam jungit æterno fœdere. Luculentum Domini pronuntiatum est. *Estote prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ*. Simplicitas Prudentiæ juncta est, sic temperat hominem, ut nec fallere velit, nec falli possit, nisi in rebus quæ damnum animo non inferunt. Hinc optimè Hieronymus dixit: *Prudentia absque bonitate malitia est, & simplicitas absque ratione stultitia nominatur*. Ita Prudentia & simplicitas, si jungantur, plurimum possunt, nullarum virium sunt separatae. Imò omnis virtus sine prudentiâ periculosa temeritas est.

7. Prudentiæ est, omnia in homine ordinare & componere; Cogitationes, ne extra Deum temere vagentur; Affectus, ne circa res conditas nimium occupentur; Voluntatem, ne à Deo avertatur; Intentionem, ne illi mala miscatur; Suspicionem & judicium, ut in bonum convertantur. Sic & verba factaque omnia, gestus omnis & incessus à Prudentiâ ad moderationem reducendus est, ut omnia, quod Paulus monet, *honestè & secundum ordinem fiant*. Sapientia hominis lucet in vultu ejus, affertur Salomon.

8. Prudentiam quotidiana conscientia discusso seu examene mirè augeat. Beati qui custodiunt iudicium, & faciunt iustitiam in omni tempore. Optimus hic monitor Bernardus: *Integritati tue, inquit, curiosus explorator, vitam tuam in quotidianâ discussione examina. Attende diligenter, quantum proficias, vel quantum deficias: qualis sis moribus, Prudentia & qualis in affectibus, quàm similis Deo, vel quàm dissimilis augeam quam propè vel longe, non locorum intervallis, sed morum affectionibus. Stude cognoscere te, quia multo melior & laudabilior es, si te cognoscis, quàm si te negligis. Cognoscere cursus filiorum, vires herbarum, complexiones hominum, vires gemmarum, proprietates aquarum, naturas animalium, & haberes omnium celestium & terrestrium scientiam. Reade ergo te tibi. Stare te ante te, tanquam ante alium, & sic temetipsum plange. Hæc est optima Prudentiæ actio*.

9. Verè Prudentiæ est prudentiam carnis studiosè Non simè declinare. Carnis prudentia est, Magno Gregorio recte, *cor machinationibus tegere, sensum verbis velare, quæ falsa sunt, vera ostendere, quæ vera sunt, fallacia demonstrare, irrogata ab aliis mala, multipliciter reddere, cum vires suppetunt, nullis resistendis cedere. E diverso verè Prudentia altus sunt, nil per ostensionem fingere, sensum verbis aperire, vera ut sunt denotare, diligere, falsa devitare, bona gratis exhibere, mala libenter tollerare quàm facere, nullam injuriæ ultionem querere, contumeliâ pro veritate lucrum putare, pro malevolentibus orare. Hæc verè est Prudentia, hanc Dominicum præceptum exigit: *Estote prudentes*.*

CAPUT II.

Rosa Flava, seu, Lectio sacra.

Lectio mirificè facit, ad sacram contemplationem, B. Mariæ cui Virgo nostra longè deditissima, Cedeno recte: Litteras Hebræas etiamnum superstitie Joachimo patre didicit, linguæ scilicet sacre mysteria, & illius, quæ nos in libris veneramus notitiam. Atque hinc, malè & quod Origenes affirmat, habebat Maria legis scientiam, & vaticinia quotidianâ meditatione cognoscere. Hinc etiam, ut Ambrosii loquamur ore, nunquam minus sola, esse videbatur, quàm cum sola esset. Nam quomodo

quomodo scila, cui tot libri adessent, tot Archangeli, tot Prophetæ? Legerat quia Virgo conciperet, non legerat quemadmodum Virgo generaret, ideo sciscitatur ab Angelo, quod in Prophetâ non inveniebat.

E Græcis Andreas Cretensis: *Consentaneum*, inquit, erat tam uti nobilem & Davidis filiam Scripturæ non ignaram esse. Augustinus singulari fiducia velut familiaris sanctissime Virgini: *Revolve*, ait, ô Maria, prophetarum lectionem, quæ ipsam plenitudinem paritura est Prophetarum: *recole* in libro Isaia Virginem quam legisti, & gaude quia tu esse memisti.

Idelfonfus studiosissimus Virginis cultor: *Unum profecto scimus*, inquit, quia omnis ejus vitæ & actio interâ fuit sermone Domini; corpore erat in domo parentum, spiritu in illo divine contemplationis intuitu. Nimirum ab ore Dei pendebat. Nemo divinam hanc Virginem otiosam aut fecerant unquam somniet, quam aut lectionis, aut precatonis, aut laboris assiduitas semper occupatissimam tenuerunt. Nam a nonâ diei horâ ad primam faciem quotidie divinos libros lectionem: profuitque plus uni virguncule singulari lectio ad beatitudinem & decus, quam omnibus sapientibus omnes bibliothecæ. Subinde Virgo divina tanto lectionem ardore complexa est, ut eam ad mediam usque noctem perduceret. Nam Simon Cassianus, pluresque alii censent Angelum mediâ nocte in Virginis sacratissimum museum venisse, & vel precanti, vel lectanti exoptabilem caelo nuntium attulisse.

Neque tantum ipsa Virgo Lectionem sacram ardentissime sicut, sed insuper illustribus miraculis testata est, quàm ea sit grata Deo.

Edmundus Cantuariensis Pontifex in adultam usque noctem Bibliis inherens lucubraverat. Subito lumen deficiens attentissimo lectori se negavit. Doluit religiosissimus lector legendi occasionem sibi præreptam: noluit tamen optimus Antistes domesticorum quietem turbare: ita ad Domini Matrem versus fidentissime rogavit igniculum redderet extendendæ lectioni. Hic cereum denud spirare cepit, & vivere, ad nutum Lectioni sacræ futurus famulus. Edmundus Deo Matrique Virgini gratias egit, quod tam impense sacris lucubrationibus faverent. Arcanum hoc prodigium non dissimili sic confirmatum.

Edmundus ad multam noctem in libris vigilabat. Tandem oculi tam pertinaci lectione fatigati claudi ceperunt & nictare, cereus interim, duobus oculis velut custodibus sopitis, in libri paginas delapsus, eas tamen penitus illas relinquit, & potius seipsum consumit: nam flamma ceram devoravit, chartam non adussit; adeo virium suarum oblitus est ignis, ut noluerit litteras illas delere, quas Dominus extare voluit ut legerentur.

§. II.

Quisquis nonnunquam meditari & pensculatius quiddam cogitare, quisquis jacta virtutis semina in se fovere desiderat, necesse est omnino, ut piam lectionem non intermittat; eamque quantum fieri potest, statò tempore urgeat. Si nequeat totas paginas, integra rerum capita perlegere, unam saltem alteramve periodum legat, idque quotidie si ullo modo possit. Absque hac lectione; nec ille unquam exactius meditari, nec concepti animo pietatem nutrire poterit. Oratio una est, quâ ad caelum subvolamus, ala, Lectio altera: una non tollit in auras; geminis volatur alis.

Sed quid facient, inquis, ii, qui legere non nōtunt, aut quibus negotia lectionem non permittunt? Priores illi audiendo sariant, quod negligunt non legendo. De aliis mihi nemo persuaserit, tantam esse negotiorum molem, quin quotidie unam alteramve capitis partem perlegant. Nimirum se negotiis permittunt, nec suæ po-

Tom. I.

testatis sunt, qui hoc tale non possunt: nec ab eis solida pietatis quidquam expectes, qui toto die nunquam sibi vacant, nunquam sui sunt. Recte illos dixeris nunquam domi suæ esse, tamen nec pedem domo efferrant.

Tales nunquam se sibi vendicant, sed inter occupationes vitam exigunt velut mancipia; vix unquam liberius respirant ad Deum. Alios dixeris, non homines. Quotiescunque illis animi salutem ingesseris, illud unum respondebunt semper: *Non vacat*. Equidem otii fugam & occupationes commendamus, nimias illas & quæ hominem sibi ipsi furentur, quis laudat? Ergo ad nutriendam in animo virtutem ea sæpius non audienda tantum, sed & legenda sunt, quæ amorem ac cultum doceant virtutis. De hac tali piâ Lectione, mi Lector, Nicetas noster disserit; sed hic alium callem insitimus. Patere, oro, tibi hoc idem saluberrimum legendi studium pluribus rationibus persuaderi.

Et quæsit, num ab Idololatriâ hoc in genere nos sine. Idololatriamus vinci? Quantum illi temporis, Deus bone, quantum oculorum consumpserunt in vanissimis nugis & scribendis, & legendis? Nec alii ex eis, qui valde ferri, multo sanctioribus studiis vitam exegerunt. Virtutis umbram vix affecuti ad arciora illa vivendi documenta, ad Humilitatis penetralia, ad Castitatis adyta, ad sui ipsius odium, ad secreta illa quotidianæ mortis exercitia nunquam penetrarunt; & tamen dies noctesque chartis involuti, hoc impetrarunt, ut doctiores morerentur, non ut sanctiores.

Fuit tam inter Romanos, quàm Græcos suus lectionis affectus. Plato sapientiæ, sed humanæ longè princeps, tantum Pythagoricæ disciplinæ tribuit, ut Philolai Crotoniata Pythagorici tres libros quadraginta milibus sestertiis, seu mille Philippis emerit, emptos tanto studio lectionem, ut ad ejus defuncti caput sint reperi. Quis nostrum, ô juvenes, ô viri, sic sacra Biblia sic Augustinum, sic Chrysostomum, sic Bernardum, sic librum de Christo imitando scriptum lectionem?

Ceterum, quantum Plato vir summus Philolaum miratus est, tantum, nec minus Platonem Tullius Cicero, qui usque adeo ejus copiam legendo imbibit, dicendo effinxit, ut pæne ille ipse sit factus. Pari affectu Iocratidis jucunditatem, ac vim Demosthenis ita legendi hausit, ut eorum virtutes aut exequaritur, homo ad eloquentiam hatus, aut propria vinixus superaret.

§. III.

Nec inter Reges hoc sedulum legendi studium inusitatum. Didicit Alexander Macedo non pauca ab Aristotele, sed puer: adultus verò mediocriter gerendarum rerum ardore, Homericæ carminis lectione capta, tanto ejus rei studio tenebatur, ut aureum scrinium in Darianâ prædâ repertum, gemmis opulentissimè variegatum, illi usui destinaret, ut Homeri opera eo inclusa bellicis gestarentur expeditionibus. Silent alioquin inter arma & leges & libri, sed vocales eos fecit, præ ipso tubarum fremitu, tantum in Rege studium legendi. Quid agimus, ô Sodales Pæthenii, ô viri Religiosi, qui non inter lituos in pulvere & sole, sed in silentio ameno fastidimus sanctissimos quosque scriptores? Fabulis nonnunquam optimas horas ducimus: collatiunculas non Cassiani, sed Aniani, aliorumque talium fabulæ quærimus, diem ludo frangimus, & fenestris prætereuntem turbam numeramus, colloquia sterilissima miscemus, omnia agimus, ut nihil agamus. Quin ergo partem horulæ lectioni damus, & saluberrima vitæ monita haurimus, Regum etiam ac Imperatorum exemplis accensum?

Tiberius Imperator tanti Parthenium, Arianum & Tiberii Euphronem fecit, ut horum Poëtarum carmen, & imagines inter vetusta & illustria varum nomina omnibus bi-

A 22

Virgili
Maronis.

Ennii.

bus bibliothecis religiose propemodum dicant. Quos
nisi frequenter legisset, tam impense iis favisset nun-
quam. Quid Virgilius Maro, quā indagine, quantā so-
lertia censendus est Ennium legisset, quoties repetitum
dextra levāque pertractasse, rerum pondera exegisset,
verba pensitasse? Qui fortē rogatus quid ageret, ex En-
nii luto se aurum dixit colligere. Jam verō ipse Ennius
nisi Homerum miratus frequenter quoque lectitasset,
nunquam illius se fortitum animam testatus esset. Aded
scriptoris, quem assidue legerat, sensa spiritūque com-
biberat, ut illius animum induisse censeretur potuerit. Ita
fit: Ciceroniani sunt qui Cicero, Catulliani, Pro-
pertiani, aut Ovidiani evadunt, qui Catullum, qui Pro-
pertium, qui Ovidium dies noctesque volunt: sic om-
nino Ambrosiani aut Augustiniani, vel etiam Gregoriani
sunt, qui Ambrosium & Augustinum, qui Grego-
rium diurnis nocturnisque lectionibus exhaustiunt. Eo-
rum animas fortiuntur, quorum libros legendo devo-
rant. Sed quāto honestius est, & Christiani, Bellarmi-
num potius quā Tibullum dici, qui scilicet Bel-
larmi Principem Christianum, Gemitum Columbi-
ni, Moriendi artificium, Aeternam felicitatem San-
ctorum, Ascensionem mentis in Deum potius quā
sporcum Tibullum, aut impurum Venusium, aut si-
milis farina librum legendo contriverit. Bellarminus &
ejus generis scriptores, aurum & gemmas, alimentum
& salutem animi propinant: illi alii cænum & sordes, ve-
nena & mortem instillant. Qualis rerum lectio, talis &
legentium profectus. Non tam legenda sunt varia,
quā utilia.

§. IV.

Christia-
norum in
lectione
studium.
Aurelii
Augustini.
B. Thomæ
Aquinas.

Diu multumque Aurelius Augustinus inter Dial-
ecticos Sophistas verum indagavit, at non solum id
non invenit, sed à vero longè aberrans in Manicheum
delirium incidit, nec à lapsu tam gravi prius erigi cupi-
vit, quā Taxentis Pauli divina monumenta legit.

Fuit beati Thomæ Aquinas Lectio aded diligens &
pencilata, ut illius oculi libris assidue affixi, nec in
proximo quidem stantes viderent, neque interpellan-
tium vocibus turbarentur aures. Nullum fuit meliorum
scriptorum genus, in quo non esset studiosè ac multum
voluntarius. Collationes Patrum assidue perolvebat. Hinc
illud cum doctrinæ tum sanctimonie jubar emicuit.

Circa fidem proditum videri potest, quod de Ber-
nardi Abbatis solertia narratur, qui nullo unquam præ-
ceptore usus, ceterum lectione assidue ita profecit ut in
mythicis scriptis explicandis nullus hodie sagacior nume-
reretur. Hinc nihil miri, Lectionem sacram à Bernardo
tantopere omnibus esse commendatam. Beate vita dul-
cedinem, inquit, Lectio inquit, meditatio invenit, oratio po-
tulat, contemplatio degustat. Lectio quasi solidum cibum ori
apponit, meditatio masticat & frangit, oratio saporem acqui-
rit, contemplatio est ipsa dulcedo, quæ pascit & reficit. Ex his
possumus colligere, quod Lectio sine Meditatione arida est, Medi-
tatio sine Lectione erronea. Hauriendus est sepe de Lectionis serie
affectus, & formanda oratio, quæ Lectionem interrumpat, &
non tam impedit interrumpendo, quā parviorem continu-
andum ad intelligentiam lectionis restituat. In omnibus autem
scripturæ iniri legendi debet esse timor Domini, ut in eo pri-
mo solideretur inventio legentis, & ex eo ordinetur, & exurgat to-
tus lectionis intellectus & sensus.

Idem ibid.

Lectio &
oratio sunt
arma, qui-
bus diabo-
lus expu-
gnatur.

Hinc ejusdem Bernardi verbis rectissime asseritur:
Valde nobis necessaria est lectio divina. Nam per le-
ctionem discimus quid facere, quid cavere, quod tendere
debeamus. Per lectionem sensus & intellectus augen-
tur. Lectio nos ad orationem instruit, & ad operatio-
nem. Lectio & oratio sunt arma, quibus diabolus expu-
gnatur; hæc sunt instrumenta, quibus æterna beatitudo
acquiritur. Per orationem & lectionem vitia destruin-
tur, & virtutes in animā nutriuntur. Lectio demit erro-

A rem vitæ, subtrahit hominem à vanitate mundi. Hinc
le proflus documentum subnectens Bernardus: Certum ho-
minis, inquit, certa lectioni vacandum est. Fortuna enim & va-
ria lectio, & quasi casu reperta non edificat, sed videtur an-
imam instabilem: & leviter admissa, leviter recedit à memori-
a. Sed certis ingenii immorandum est, & assuescendum est ani-
mus. Quo spiritu scriptura facta sunt, eo spiritu legi deserviat,
ipso etiam intelligenda sunt. Nunquam ingrediatur in scriptum
Pauli, donec usu bene intentionis in lectione ejus, & studio
fiducie meditationis, spiritum ejus imbiberis. Nunquam intelli-
ges David, donec ipsa experientia ipsos Psalmorum affectus re-
dueris. Sed & de quotidianā lectione aliquid quædam in re-
rem memoria demittendum est, quod fidelis digeratur & su-
sum revocatum crebrius ruminetur, quod propositis conveniat,
quod intentioni proficiat, quod detineat animum, ut aliena co-
gitare non libeat.

§. V.

TRactantur alii divinarum rerum lectionem solet
tius fortasse, suntque ob eam rem majus nomen
adepti, sed qui Hilarione religiosius id fecerit, vix qui-
quam fuit. Quippe qui Davidicum carmen, & aliorum
sacra vaticinia tanquam presente Numine recitabat, sa-
pe ac multum testatur, consideratè ac religiosè ea pro-
fus esse legenda, quæ à divino spiritu essent profecta.

Hunc non infeliciter amulatus Servulus à Gregorio
Magno plurimum laudatus. Fuerat hic homo mendu-
cus & morbidus, gravi paralyti sic lecto affixus, ut nec
movere se posset, omnisque litterariæ disciplinæ insuper
ignatus. Sed eo legendi & audiendi studio ardebat, ut
è pecuniola emendicatā sacrarum litterarum opuscula
mercatus sit: quādoque autem lectorem nactus
est, ea illi legenda, sibi auscultanda & edicenda tradi-
dit, usque aded Lectioni sacræ intentus, ut assidue
audiendi, curā & diligentia percipiendi ea quæ legentur,
sanctioris doctrinæ oppido gnarus evaserit. Tandem
est animi, quæ leguntur, seridè intendere. Hinc et
memotiter recitabat, quæ ipse legere nesciebat: hinc
opibus inopiam, ægritudinem valetudini præferebat
hinc omnem calamitatis impetum ridendo perferrebat.

Hic multis non possum non indignari, qui librorum
copiā abundant, sed nec ipsi eos legunt, nec alii legen-
dos permittunt, verè canes, ut ajunt, in præsepio, qui
quidem senum ipsi non comedunt, eos autem, qui ta-
no imminet, rictu invadunt. Nam ut quidam discipuli
nar, sic alii voluptati & jactantiæ libros colligunt. Sunt
qui libris non alter quā Corinthiis vasis, aut pictis ta-
bulis, sculptisque statuis utantur, & hac suspensilis par-
te conclavia exornent, quæ exornandis animis est inven-
ta. Sunt qui libros egregios & multos habent, sed eos in
vinculis tenent, qui si forsitan erumpeteret & loqui pos-
sent, ad judicium privati carceris suos dominos evoca-
rent. Nunc flent taciti, & queruntur, illud præcipue,
quod aliqui stupores avari libris affluant, quibus multi
adolescentes ingeniosi egeant.

D Calpurnius Sabinus ævo Senecæ dives auti, sed certe
non ingenii fuit. Huic memoria tam infida & mala, imò
tam nulla erat, ut illi modò nomen Ulyssis excideret,
modò Achillis, modò Priami, quos tam bene noverat,
quā nos pædagogos nostros novimus. Nihilominus
eruditus volebat videri. Hanc itaque compendiarium
artem excogitavit: magnā pecuniā summā servos emit,
unum qui Homerum teneret, alterum qui Hesiodum,
novem præterea Lyricis singulos assignavit. Postquam
hæc familia illi comparata est, caput convivas suos in-
quietare. Habebat autem servos ad lecti fulcrum cum ce-
naret, ut illos aspicere, usque innuere posset. Ab his sub-
inde cum peteret versus, quos referret, sepe in medio
versu excidebat. Ille tamen in ea opinione erat, ut pa-
taret se scire, quod quisquam in domo suā sciret. Ita Sa-
binus servorum suorum scientiā gloriabatur, ea mo-
rum libro-

rum librorum. Quid inter te atque illum interest, nisi quod aliquantulum tu stultior; equidem uterque alieno, verum ille fervoribus, & certe suorum, at tu librorum nil ad te pertinentium ingenio gloriaris. Quod si librorum copia doctos faceret aut bonos, doctissimi omnium atque optimi esse possent, qui dissimili, cujus sæpe contrarium videmus. Qui gloriam, è libris quaerit, huic libri non habendi solum, sed noscendi; neque bibliothecæ tantum, sed & memoria committendicerebro non armario concludendi sunt, alioquin vel bibliopollâ, vel bibliothecâ nemo erit gloriosior.

Ptolemæus Philadelphus Ægypti rex, Alexandrinâ bibliothecâ quadraginta milia selectissimorum librorum conclusit: qui diversis ex locis diu magno studio quaesit simul arserunt. Regium hunc apparatus Serenus Samonicus vir ingentis doctrinæ privatis fortunis superavit. Nam sexaginta duo milia librorum doctissimis curis collegit, quos omnes Gordiano Juniori, cuius patri familiarissimus erat, moriens reliquit. Magna prorsus hæreditas, & multis suffectura ingenii.

§. VI.

Sunt & alii prioribus illis planè contrarii, qui nullâ librorum, & quod sequitur, nullâ lectionis curâ tanguntur. Inter eruditos censeri volunt, sed totis quandoque mensibus, imò annis pæne integris vix librum aperiant, vix pauculos versus legunt. Musæa illorum scrutare, raros illic codices, rarissima volumina reperies: eorum loco testudinem aut chelyn, fittulâque æneas, fritillum & abacum lusorium, omnéque aleatorum chorum primo aspectu cernes. Hic ingemiscunt Musæ velut captivæ, sub tam indoctâ tyrannide.

Regi Ptolemæo tot nobilissimos libros ignis abstulit: hic pæne contrarium imperat fatum. Paucos eoque neglectos libros pulvis consumit. Ita multorum ignavia, solius pæne culinæ sollicita, litterarum negligens, coquos examinat non scriptores.

Quam longè aliter Basilus Magnus, qui à principio Philosophiæ studiis inectatus, ubi verò sanctioris scientiæ dulcedinem gustavit, humanas artes, & disciplinas aspernatus, divina solum studia mirari, eaque tanto affectu complecti cepit, ut panis viniq; usu omni sibi interdicto (sic ajunt) per diem & per noctem lectioni sacræ inhaereret, dum salubrioris sapientiæ compos fieret. Hic cocum & culinam in libris reperit, totos dies noctes totas sine fastidio epulaturus.

Huic non multum impar Equitius Abbas Valerius, qui, ne sibi unquam deesset quod legeret, quocunque ibat scortearum manticas libris refertas secum deferrebat. Nec illi hoc visum est onus, quod lectionis tam multiplex utilitas pensaret. Ita militem strenuum non lorica, non gladius, non galea, non alia gravant arma, quibus defendenda est vita. Non aliter qui sacræ lectione armat, cacodæmonis insultus non tantum facili sustinet, sed illius machinamenta expugnat. Nam, quod Bernardus dixit, *lectio & oratio sunt arma, quibus diabolus expugnatur*.

Gervasius & Protasius sanctissimi martyres, gemelli fratres, qui se uno partu editos, non formæ magis quam morum similitudine probantur, cum tyrannidem declinarent, decennio toto latuerunt, quod quidem tempus omne orationi & lectioni sacræ studiosissimè impenderunt. Quam autem hoc vitæ institutum Numini gratum extiterit, cacodæmonis confessione patuit. Hic per idolum consultus, non prius se respondurum dixit, quam Gervasius & Protasius thura sibi adolevisent. Sed qui legendo fidem, precando constantiam ingentem hauserant, occidi potuerunt, cogi ut Christum negarent, non potuerunt. Ita cacodæmonis doli in contrarium cessere: quos enim perditos cupiebat, eos coronâ martyrii donatos vidit. Sic iis omnino armis, quæ mani-

Tom. I.

bus eorum extorquere cogitaverat, victus ipse succubuit, hoc est, oratione & lectione.

Eandem orationis & lectionis panopliam etiam femina induerunt, eaque omnes diabolorum exercitus non tantum sustinuerunt, sed & prostrigarunt; sexu ac lectione fortiores.

§. VII.

Cæcilia Romana patricii generis virgo clarissimam prosapiam castissimis moribus longè superabat. Hæc Evangelicæ historiæ librum aut legit, aut in sinu obvolutum gessit, ut quocunque irer, & quocunque vellet, lectione sacrâ identidem refici posset. Sic castimoniam defendit, sic martyrii palmam obtinuit, sic supplicii acerbiter perulit. Nimirum ad Christum festinabat, qui virginem toties allocutus est, quoribus illa lectionem de Christo exorsa est. Notissimum illud Augustini: *Oratio tua locutus est ad Deum: quando legis, Deus tibi loquitur; quando oras, cum Deo loqueris.* Idem Hieronymus asseverans: *Oras: inquit, loqueris ad personam: legis: ille tibi loquitur.*

Hinc Sylvia Rufina herois nobilissima per assiduam lectionem id didicit, ut sciret etiam in solitudine non esse sola. Nam toties secum loquentem Christum habuit, quoribus lectioni sacræ operam navavit.

Parferè legendi studium studiique affectus in Marcellâ nobili viduâ vigeat. Hæc incredibili curâ divinas paginasolvebat. Inde hoc denique affecta est, ut carmen illud Davidicum assidue secum ipsa repeteret: *In corde meo abscondi eloquia tua, ut non peccem tibi.*

Lectione sacrâ semper fructuosa, nonnunquam non sine prodigio salutaris extitit. Dederat Burgidala magister discipulo libellum pium statim tempore legendum. Vidit hunc in adolescentis manibus, qui à multo tempore familiaris fuit illi ipsi adolescenti. Atque ut est curiositas, humanæ gentis virum videndi avidissima, sic Lectione sacrâ amicitia nomine: Quæso, inquit, tu mihi hunc libellum penitus inspiciendum præbe. Cæpit legere, cæpit probare, & illo affici. Sed ut hunc hominem discipuli amicum & socium noverat, erat is religiosæ familiaris desertor, sed occultus, poteratque hunc suæ perfidiæ bolum induratâ jam conscientia glutire & concoquere. Libellum ergo commodatum à socio paullo pressius legere, nonnunquam insistere, varias lectioni cogitationes miscere, subinde ingemiscere, sentire se tangi, agnoscere se peti, vulnari se non negare, sed etiamnum dissimulare, & vulnus tegere, nec tamen posse quiescere, librum illum & amare & odisse, nihilominus lectionem sibi terrificam curiosius repetere, & inde gravius fauciari. Eò demum hæc una lectio hominem adegit, ut primò ad seipsum, deinde etiam ad vitam, quam turpiter deseruerat, priorem redierit. Huic sanè profuit in lectione tam piâ curiositati frena laxasse. Fructuosa semper lectio sacrâ, non animo solum, sed ipsi etiam subinde corpori, quod eventu longè mirissimo testor, & hæc finio.

Fuit ut vir religiosus Turnonum è viâ diverteret in domum honestissimam sibi quæ notam. Suscepit hunc hospitem perhonorificè matrona nobilis, cui duo erant filii, & alter quidem jam sacerdos. Hi cum matre in iisdem ædibus degebant. Religiosus hospes tam humaniter habitus, ut aliquam grati animi symbolum relinqueret, fratri natu majori librum, *De consolatione afflictorum* inscriptum, obtulit dono, amplam insuper gratiarum actionem adjiciens, quod tam laudè licuerit diversari: sibi potè ad manus non esse nisi librum illum, tenue quidem munusculum, sed pronissima voluntatis testem. Hoc igitur unum rogare, hanc hominis religiosi inopiam dignetur non spernere. Animo prorsus benevolo acceptus est liber, cuius prima frons placuit. Ita hospes abiit. Non multo post, cum ille siliustantillas

A a a a

cum

Cæcilia Romana.

Aug. in Ps. 81. mihi pag. 385. Hieron. tom. 1. ep. 22. ad Eustoch. mihi pag. 60. Sylviæ Rufinæ.

Marcellæ Viduæ.

In Psalm. 118. v. 11.

Annales Franc. Bencti anno 1587. in Provincia A-

quitania.

Lectio sacrâ semper est fructuosa: exemplis demonstratur.

Sacerdos è Societate Jesu. Franc. Benctus in Annal. anno 1587. in Provincia Lugdunensi.

cum ipsum librum attentius volutaret, rixas audiri fratris cum matre altercantis. Mox libro, ut sit, temere in sinum coniecito, litem composuitur accurrit. Et quia in fratrem natu minorem pluculum sibi juris ab ætate concessum credidit, germanum paullo acerbius objurgans: Tunc, inquit, cum matre digladiari? hoc genus jurgii tam imparis & indecori non erubescis? Sed frater prolixæ reprehensionis impatiens, & impotens ira, jamque furore geminato æstuans, atreptum calente impetu cultrum in fratris pectus deligit. Sed providentissimus Deus letalem plagam prodigio luculento avertit. Siquidem ille ipse, quem diximus, liber in sinum additus contra ferrum, velut scutum objectus vitam servavit fratri. Nam eam pectoris partem petebat culter, quam tegebat liber. Fidem fecit, quod inventum est volumen totum pane tractum, ut parum abfuerit, quin cutis per ipsum stringeretur. Ita compertum est, piorum libellorum usum non animis solum esse utilem, sed interdum corporibus etiam salutarem. Idcirco Cyprianus optimè monet: *Sit tibi vel oratio assidua, vel lectio: nunc cum Deo loquere, nunc Deus tecum.*

Cyprian. lib.
2. Epist. 2. ad
Donatum.

ACTIONES LECTIONIS

SACRÆ.

1. Actio
lectionis
sacræ.

1. Quamvis ipsa lectio virtutis actus sit, habet tamen hæc sui exercitii certam rationem. Prima est, sacra lectio (quantum quidem fieri potest) certum sibi statumque diei tempus cupit assignari, sicut & oratio. Hi enim tales sunt labores, qui non quovis semper tempore rectissime fiunt. Sicut arborum fructus qui statim anni temporibus proveniunt, paullatim aucti dulcescunt, si autem præcoces sint aut serotini, plerumque decidui sunt, nec ætatem ferunt, sed priusquam ad maturitatem pervenerint, corrumpuntur: sic orationis ac lectionis exercitium, ordine servato juvat; confuso illo, tedium sui facit, & mentis affectum languere cogit.

Secunda.

2. Non minus multa simul eodemque tempore legenda, ne obriatur memoria. Plinius Secundi documentum id fuit, qui utiliter suadebat, multum esse legendum, sed non multa. Rectè dixeris virum prudentem voluisse, multum quidem legendum unâ hebdomade, aut mensis uno, sed non unâ horâ. Quemadmodum stomachus in prandio cenâ unâ non obruendus est cibis, sic memoria & intellectus non impediendus est moris, cum seria sit lectio, & animi salutem spectat. Ex illo sequens præceptum deducitur.

Tertia.

3. Non obiter & perfunctoriè, non festinanter, sed consideratè ac meditatè legendum. Subinde subtilendum, & quæ lecta sunt, paullo attentius expendenda: eo prorsus modo quo gallinæ bibunt, quæ ubi aliquid liquoris rostris hausserint, mox erigunt se, haustum liquoris per breve guttur demissure: iterum mergunt rostrum, iterumque attollunt, dum sitim expleverint; ita nos aliquot perfectis versibus, mentem erigamus cælo, & quid in rem nostram sit, dispiciamus. Sed iterum legamus, iterumque perpendamus lecta. Sic alius hærebunt quæ legerimus, nec unquam sine fructu erit lectio. Hoc fecit Martinus Delrius lectionis longè studiosissimus, qui totos dies etiam imtransis, idque ex more, usque ad seram cenam affixus libris harebat. Cum scriptorem attripuit, non ante dimisit, quam attentè atque integrè perlegisset, & quæcunque in capedunculas litterarum sui thesauri referenda judicasset, ea scitè descripsisset. Ita plus simplici vice omnia Tolstati Abulensis volumina (sunt quindecim) non suspensio aut volante, sed pressello vestigio perlegit.

Eruditionem
viri publica
loquuntur
monumenta.

Quarta.

4. Sacra lectionis est, non quovis admittere scriptores, sed cum delectu. Eruditè sapiens Romanus monet: *Lectio multorum auctorum, & omnis generis voluminum, habet aliquid vagum & instabile. Certis ingenitis immorari & innutrir oportet, si velis aliquid trahere, quod in animo fideliter*

Senec. ep. 2.

A *sedeat. Nusquam est, qui ubique est. Idem & Hieronymus commendans: Post Scripturas sanctas, inquit, doctorum est aliorum hominum tractatus lege, eorum duntaxat, quorum saltem auctoritas est. a Nos cum eodem Hieronymo, inquit, & auctoritate Pauli, quod Paulus monet, b semper exclusas volumus.*

5. Libelli pii sic legendi sunt, ut lecta diligantur ad opus. Frustra legit, qui non facere conatur quæ legat. Fiant è verbis facta. Optimè dixit Bernardus: *Lectio deest, quid facias, discernit quid caveas, ostendit quò tendas: multum proficit, cum legis, si tamen facis ea quæ legis. c Extempore causâ: Lego, quante virtutis, sit quantique animi promotionem, dare veniam graviter ledenti. Hic ego mecum ipse dilquiro: Cur ergo tot nobilissimas occasiones negligo, cur præmium facillimè obtinendum sperno? Cur non omnibus iniuriis meis, & quilibet me unquam laesit, non quam promptissimè veniam tribuo? Ita lectio laudis actioni attemperanda. Pari modo legenti occurrat, quam abstinentia animum & corpus juvet; quam nobile sit genus Eleemosynæ; quam caelestis & Deo digna sit vita ad castimoniam leges infundat. Hic novis me stimulis impello: Cur ergo non exactius abstinentiam servo? cur non liberalius eleemosynam spargo? cur non ardentius castimoniam colo? doleo tantum à me virtutis & præmii neglectum, jamque statuo conari omni omnibusque viribus deinceps facturum, cuius me sacra hæc merita nec lectio. Ita fiunt è vocibus actiones. Nunc lecta in vitam regulam convertenda. Tunc enim est utilis notitia litterarum, cum in actum transierit, sequæ ipsam rebus approbat, non verbis. Hinc optimè dictum ab Ildoro: *d Omnis profectus ex lectione & meditatione procedit: quæ enim nescimus, lectione discimus; quæ didicimus, meditatione conferramus.**

CAPVT III.

Rosa Mulesia, seu, Diligentia.

§. I.

MULESIÆ ROSÆ, cujus ardentissimus est color, rectè confertur secundissima omnium virtutum diligentia, sive Accuratio in rebus omnibus. Illustrissimis exemplis hæc in re Mater Dei præliet. Vix enim nuntium accepit è cælo Elisabetham cognatam uterum ferre, mox, ut Lucas testatur, *Exurgens Maria abiit cum illud festinatione in montana. a Arduum fuit hoc iter, & longum. Nam optimi Auctoris b sensu & calculo è Nazareth in Hebron civitatem, ubi Zacharias habitabat, Mater Domini triginta duas leucas c confecit. Hoc iter Virgo caelestis alacritate mirâ obijt, siquidem cum festinatione abiit in montana; moras in viâ trahere, notos salutare, superfluum censèbat, festinabat. Alterum industriæ exemplum præbuit Virgo divina querendo filio. Diligentiam Virginis turbare potuisset hæc cogitatio: Jam duodecennis est, imò Deus est meus filius, etiam amissus esse non potest, absque meâ operâ seipsum sibi inventum inventor rerum omnium. Obvium erat hæc cogitare, & domi desidere. Sed alia fuit mens Virginis, singularis diligentia specimen præbere voluit; tribuo quæsit, cum curâ & luctu invenit.*

Diligentia plurimis nostrorum laborum deest. Negotiamur, agimus, laboramus, sed frequenter parum accuratè ac diligenter. Subinde omnia nostra languent, frigent, jacent, ac negligenter facimus. Adeo rata est in rebus omnibus diligentia. Hæc una quæcunque actiones, tam interiores quam exteriores, mirificè commendat. Verissimè dicitur: Homo diligens & accuratus duos meretur panes, cum alius deies & marcidus vix dimidium. Considerate mihi, obsecro, veterum pictorum opera, quàm accurata, quàm artificio plena, quàm elaborata.